

SERI DE TEATRU LA PARIS (II)

Spicuri dintr-un bloc-notes

icăieri ca la Paris, deosebirile dintre teatre, dintre actori, dintre spectacole nu sînt atît de mari. Teatre minuscule, în care abia încap o sută de scaune, își dispută spectatorii cu „Comedia Franceză”.

Spectacolele T.N.P.-ului contrastează violent cu acelea ale teatrului de boulevard, de așa-zisă avangardă. Măiestria lui Vilar, Bourvil, Brasseur, Fresnay atinge perfecțiunea.

Am văzut multe din spectacolele stagiunii trecute. Iată cîteva din însemnările făcute :

Aseară am fost la Teatrul „Du Tertre” din Montmartre. Am văzut *Made-moiselle Julie* a lui Strindberg, în care juca o actriță foarte bună (de altfel, spectacolul se bucură de succes, împlinea o sută de reprezentații) și *Ravagiile tutunului*, fără Birlic, cu un interpret destul de corect, dar fără hazul lui „nenea”. Interesant cu adevărat mi s-a părut teatrul. Se află la o cotitură a străzii Lepic, adăpostit sub grădina celebrei guinguette Moulin de la Galette, pe care o cunoaștem din tablourile lui Renoir și Van Gogh. Deasupra intrării, o moară de vînt din lemn. Înăuntru, totul e minuscul : foaierul are aproximativ 4/4 metri, iar sala nu este cu mult mai mare ; am numărat : sînt cam o sută de locuri, și nici acelea toate ocupate. Scena e ca un fel de degajament al sălii, puțin înălțat și despărțit de sală de o cortină din saten albastru, învechită și mototolită. Cabinele actorilor sînt improvizate într-un hangar, împărțit în trei prin cartoane și perdele de pînză de sac și cearceafuri. O sărăcie lucie. În schimb, atmosfera avea ceva patetic. Protagonista, Nadine Alari, e o actriță bună și cu destul succes. Mi s-a spus că Sindicatul oamenilor de teatru a vrut să desființeze aceste teatre, ale căror venituri sînt insuficiente, dar actorii s-au opus vehement, preferînd să joace neplătiți decît să nu joace deloc. Probabil că tocmai acest dezinteres pecuniar dă spectacolelor o anumită calitate. În sala aceea mizeră am simțit — la actorii care jucau pe o scenă în care abia încăpeau și se îmbrăcau, prost, într-o magazie friguroasă — atîta dragoste de teatru încît am fost foarte impresionată.

* * *

Ieri seară, în sala teatrului lui Jouvet (foarte frumoasă, cu multe rînduri de balcoane rococo aurite și cu fotolii îmbrăcate în catifea de culoare vișinie-închis, roasă de generații de spectatori), mă uitam la cei din jurul meu și mă întrebam dacă înțeleg mai mult decît mine. Aveam îndoieli. Piesa se numea *Victor ou les enfants au pouvoir* (Victor sau copiii la putere) de Vitrac. Pe scenă, o doamnă frumoasă — Ida Mortemart — apare întovărită de profunde sunete de bas. Din text am aflat că emană mirosuri urite. După ce Victor (excelent interpretat de Claude Rich), care are nouă ani și un metru optzeci înălțime, se întîlnește cu ea, va muri. În program există explicații : Ida Mortemart este destinul de care am vrea să ne putem bate joc...

De la un capăt la celălalt, piesa pare o comedie. Totul se petrece în primul act, într-al doilea nu-i mai rămîne protagonistului decît să moară. Pînă la dezno-dămînt însă nu s-au oferit trei sferturi de oră de rîs și de comedie a la Feydeau. Cu un minut înainte de căderea cortinei Victor moare, apoi lumina se stinge, se aud două împușcături, lumina se reaprinde, fata din casă apare speriată ; găsindu-i pe

părinții lui Victor pe jos, morți, strigă : „Dar e o tragedie !“ O piesă de „avangardă“ a anilor 1920. Nu mi s-a părut desuetă față de cele scrise azi. Dar nici mai deslușită.

Regia aparține lui Anouilh. Cum a reușit oare să stăpânească toată nebunia care se petrece pe scenă ? Eu — urmărind-o doar — simțeam cum îmi pierd răsufarea.

* * *

La un moment dat, în timp ce vedeam *Pieton de l'air* (*Pieton al aerului*) a lui Ionesco, la „Odéon Théâtre de France“ — cu Jean Louis Barrault și Madeleine Renaud — mi-a trecut prin minte o replică a lui Sacha Guitry, referitoare la nu mai știu ce spectacol : „Malheureusement, l'auteur a trop développé le côté emmerdant !“ („Din păcate, autorul a dezvoltat prea mult partea plicticoasă a piesei !“)

Barrault e un regizor excelent, un mim desăvârșit și un bun actor. Puțin uscat, prea cerebral, stăpinit, deși își dezvăluie uneori neobișnuita personalitate. Madeleine Renaud își păstrează farmecul, cu toată vîrsta ei, incontestabil înaintată. Sprinteneala mișcărilor și silueta sînt ca la 30 de ani. Fața mărturisește 50...

* * *

Un amour qui ne finit pas (*O dragoste care nu se sfîrșește niciodată*) de Roussin. Mă pregătisem să văd un agreabil spectacol bulevardier. Cînd colo, piesa este o analiză destul de gravă, o satiră destul de amară a vieții conjugale burgheze.

* * *

Un dimanche à New York (*O duminică la New York*) : Marie-José Nat e încîntătoare, iar Jean Claude Brialy se mișcă și vorbește cu o iuteală amețitoare. Mizanscena e fără cusur, iar decorurile, deosebit de ingenioase : din mișcarea unor rame de lemn, pe scenă apar cînd două cabine telefonice, cînd interiorul unei case; din mutarea sau fragmentarea unei canapele, o cafenea se transformă în sală de cinematograful, apoi în automobil. Coborîrea fundalului pe care sînt schițate blocuri și clădiri în perspectivă dă spectatorilor senzația că urcă în ascensor odată cu eroii, în locuința de la etaj.

Toate astea, pentru a crea o ambianță plăcută, în care să se desfășoare întîmplările premaritale ale unei fete și ale unui băiat. Un cuplu de tineri dansînd grațios, în ritm și cu oarecare fantezie, un cha-cha-cha. Fapt de artă ? Nuu...

* * *

M-am întors acum de la *Patate* (*Cartoafa*) de Marcel Achard. Cum de ține afișul de șapte ani ? Peste două mii de reprezentații ! Piesa — neinteresantă, actorii — mediocri, actrițele — urîte. Mi-a plăcut însă teatrul : „Saint Georges“. Mic, nu cred să aibă 250 de locuri, îngrijit, intim.

* * *

Dacă piesa ar merita, aș spune că spectacolul a fost bun. E vorba de *Adieu, prudence !* (*Adio, prudență !*) Cîtă osteneală pentru o femeie, ca să n-o înșele soțul ! Și cît talent irosește Sophie Desmarets !

* * *

Complexe du Philemon (*Complexul lui Philemon*) (la „Studio des Champs Elysées“ — deasupra sălii în care Herlea a cîntat *Bărbierul din Sevilla*) — e tocmai pe dos : crezînd că bărbatul ei e pe cale să se îmbolnăvească de nervi, o soție iubitoare nu știe cum să-l convingă s-o înșele !

* * *

Sîmbătă seara, cînd vremea e frumoasă, grădinile Trocadero-ului sînt pline de oameni care se plimbă, se odihnesc pe bănci, se uită la copiii care aleargă. Jocurile fantastice ale fîntînilor arteziene din fața palatului sînt feeric luminate ; printre ele, perechi de îndrăgostiți și turiști se îndreaptă spre scările din capul cărora li se oferă una dintre cele mai frumoase perspective ale Parisului : Sena, Turnul Eiffel, Școala militară. Grăbită, am lăsat în urmă vizătorii, am cotit la dreapta și am intrat pe ușa teatrului. Apoi am început să cobor multe scări, la început scări obișnuite, apoi scări rulante, pînă am pătruns, odată cu impresionantul șuvoi de spectatori, în sală.

Bourvil

Marie-José Nat, interpreta rolului Peggy din spectacolul „O duminică la New York” de Norman Krasna (Teatrul „Palais Royal” din Paris)

O plasatoare mi-a indicat foarte repede locul — dintre cele câteva mii — care mi-era destinat. La ora indicată pe afiş s-a ridicat cortina. *Thomas More* de Robert Bolt : o piesă destul de lungă, cam greoaie... Decoruri simple, sumare, costume sumptuoase. Imensa scenă, aproape mereu în întuneric ; pe fundalul întunecat, actorii, urmăriți de sputuri de lumină, concentrău privirile publicului.

Ultimul rol pe care Jean Vilar îl joacă la T.N.P. Și-a ales un personaj cu care are multe trăsături comune : înțelepciune, înțelegerea oamenilor, dîrzenie în convingeri și silă față de compromis. Fuziunea dintre actor și erou e perfectă. În interpretarea lui Vilar, *Thomas More* e uman și grandios.

* * *

Teatrul lui Rejane aparține azi Elvirei Popescu și se numește „Théâtre de Paris”. Aici am văzut astă-seară *La grande oreille* (*Urechea lui Dumnezeu*), spectacol mediocru, dar în care energia actricească a lui Jacques Fabbri e de neîntrecut.

* * *

În fine, am putut intra la *Le fil rouge* (*Firul roșu*), un rezumat melodramatic al vieții lui Freud. Și am constatat că, într-adevăr, Curd Jurgens vorbește franțuzește fără accent, iar Raymond Rouleau a îmbătrînit mult...

* * *

Sînt la Bordeaux cu un grup de gazetari (e printre ei și Jean Jacques Gautier !), să asistăm la *Maria Stuart*, premiera „Comediei Franceze”. Ce seară ! Am aflat că impresia mea nu e împărtășită de toată lumea : cronicarii consideră că, în adaptarea franceză, *Maria Stuart* pare scrisă de Victor Hugo, că regia ar avea cusururi... Succesul a fost mare, dar nu pe măsura entuziasmului meu. Fenomen foarte explicabil, francezii sînt mai familiarizați decît mine cu „Comedia Franceză”. Nu puteam fi lucidă : stilul și măiestria actorilor m-au impresionat prea mult. Către sfîrșitul

spectacolului, cînd, în stînga și în dreapta mea, două cucoane decoltate și în rochii lungi își ștergeau ochii și nasul, am fost foarte surprinsă : uitasem că e vorba de o poveste. De fapt nu mă interesa deloc ce se petrece pe scenă, ci cum se petrece. Annie Ducaux — Elizabeth — mi s-a părut extraordinară : regească nu numai ca regină a Angliei, dar mai ales ca actriță. E înaltă, majestuoasă, frumoasă, cu o voce intensă ; replicile rostite de ea sînt grele, profunde. Iar Renée Faure — Maria

Teatrul Mare din Bordeaux

Stuart — e minunată. Mai ales în partea a doua. Are și forță și poezie. Spectacolul e un duet al acestor două actrițe, un duet de o virtuozitate desăvîrșită.

Decorurile sînt grandioase. Celula Mariei Stuart — mai bine zis, închisoarea, —, care cuprinde întreaga uriașă scenă, e sugerată de niște gratii ce coboară în față, ca o cortină. Costumele, de o rară bogăție, contribuie — întocmai ca legendele în istorie — la învăluirea personajelor în farmec și mister. Rochia din ultimul act a Elizabethiei e tăiată din catifea cafenie, cu mîneci somptuoase, aurii, cu colerete și manșete albe. După moartea Mariei, regina Angliei e părăsită de toată lumea. E în avanscenă, în semiîntineric ; în fund apar, treptat, zidurile sălii, și în mijloc, tronul negru, care devine roșu, pe măsură ce lumina crește. Ea se îndreaptă spre tron, siluetă masivă dar elegantă, regească ; apoi, brusc, se întoarce spre public, apucînd cu forță scaunul.

* * *

Vie Parisienne (Viață pariziană)! Meilhac, Halevy și Offenbach ! Spectacol rămas parcă din secolul trecut, în care joacă Jean Desailly, Jean Louis Barrault, Madeleine Renaud. E desuet în măsura în care e fermecător.

În inima Parisului, la cinci minute de Pont Saint-Michel, pe o străduță îngustă și insalubră, o căsuță dărăpănată se numește „Théâtre de la Huchette“. Aici se joacă de șapte ani *La cantatrice chauve* (Cântăreața cheală) și *La leçon* (Lecția). Din stradă am intrat direct în foaiere — cca. 1/3 m, unde e și casa de bilete. Sala are 60 de scaune. Pe plafon au mai rămas urme de calciovecchio; pereții sînt spoiiți cu ulei trist. Scena — cinci pași laterali și, poate, trei în adîncime. Decorurile — hidoase, actorii — diletanți (cel puțin așa mi s-a părut). În rîndul întii, cîțiva preoți catolici rîdeau și ei. Deși ultimul papă a murit de-abia ieri...

* * *

Oare exagerez comparîndu-l pe Bourvil cu Charles Chaplin? În piesa lui Michel André — *La bonne planque* (O ascunzătoare sigură) — cîntă, dansează, joacă și rîde. Dar cum rîde! Am măsurat pe ceas o scenă de 12 minute, în care ține în mînă receptorul unui telefon. Și rîde cu lacrimi. Rîd și actorii în scenă. Și publicul în sală — un rîs colectiv, de nestăpînit. E tipul de actor prin vocație; jocul lui e firesc, parcă negîndit. În momentele lirice e calm, e bun; cînd e îndrăgostit, uîți că-i urît și — dacă ești femeie — îl iubești. Apoi, cînd dansează twist — fără grație, greoi —, uîți că l-ai iubit și iarăși rîzi. Știam că e un actor mare, dar nu-mi închipuiam să fie un clown chiar atît de desăvîrșit!

* * *

Astă-seară, la „Michaudière“, am văzut cel mai bun spectacol al stagiunii: *Le neveu de Rameau* (Nepotul lui Rameau) de Diderot, un dialog scripitor între Pierre Fresnay și Julien Bertheau.

Dana Crivăt

ÎN CULISELE TEATRULUI SPANIOL

În ciuda trecutului său glorios și a tradiției strălucite, teatrul spaniol este, de un sfert de veac, un mare anonim, străin în propria lui țară. Nu numai că pînă astăzi nu s-a ajuns la crearea unui lăcaș de cultură de talia unui teatru național, dar comedienii duc mai departe existența precară a ansamblurilor efemere pe care o zugrăvea cu dramatică pregnanță cineastul Bardem, în izbutitul său film *Comicos*. Cele mai reprezentative figuri ale dramaturgiei spaniole a secolului nostru — Federico Garcia Lorca și Rafael Alberti, ca și Ramon Valle Inclan — prilejuiesc succese remarcabile de prestigiu la Londra, Stockholm, Buenos Aires, Paris, Belgrad, Viena — oriunde, numai în Spania, nu. Pe Lorca, oficialitățile franchiste au încercat — e drept, cu explicabilă timiditate — să-l adopte. Dar ecoul avut, mai cu seamă în rîndurile tineretului, care a transformat unicul spectacol dat cu austera tragedie